

ACC. N:R M. 14414:1-26.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: Skåne Upptecknare: Ebbe Ebbesson, Y. Kamp
Härad: Bjäre Berättare: " " "
Socken: Y. Kamp m. fl. Berättarens yrke: "
Uppteckningsår: 1958 Född år 1876 i Y. Kamp

Gudstjänst och nattvardsgång. s. 1-26. LUF 107

Skriv endast på denna sida.

(Aarskrift)

ACC. N:R M. 14414

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Gudstjenst och Nattvardsgång

Mitt eget minne av Gudstjenstfirandet kan ju inte sträcka sig längre tillbaka än slutet av 1880 talet. Jag minns mycket väl första gången jag var vid Högmessa i Båstad kyrka, där vi då bodde. Det måste varit 1879 då jag var 3 år. Det var sed att alla som kunde skulle gå i Högmessan om det inte var något särskilt förhinder, vi bodde nära kyrkan så det var inte långt att gå men värst var att i den tiden, då varade Högmessan 2½ timmar, så det var inte lätt att hålla en livlig 3 åring tyst och lugn så länge. Jag hade ofta bett att få gå med, och det fick jag äntligen, med villkor att jag skulle vara tyst och stilla. I början gick det bra där var då mycket att se på, och särskilt var Ängeln med basunen som hänger över Altaret vilket den gör ännu, och är ännu mycket vacker. Men, när presten kom fram för altaret, en vördig man med långt vitt skägg, och en vit duk, som han höll i venster hand i den ena snibben, sade jag, "Mor är det Moses". Vi hade hemma en bok med Dorés Tavla "Moses med Stentavlorna". Tyst för, eller ska vi gå hem genast. Det hjälpte, där var mycket att titta på ännu, och så började de spela och sjunga, så hem ville jag inte gå. Men när predikan började, blev jag orolig så mor tog mig på knäet för att hålla mig lugn snart sov jag gott tills de började att spela, då blev jag vaken och fick syn på timglasen på predikstolen, då var det

1880-1881

1880-1881

att viska vad det var för något? Tyst nu, när vi komma hem skä jag
säga, om hon gjordet mins jag inte. Dylika har jag inte sett i
någon kyrka, här på orten, ej håller bruket med en vit duk i vens-
ter hand, kanske jag kan träffa på någon gammal som vet meningen
med det, jag har inte sedermera sett det i någon kyrka, så det är
väl bortlagt. Det var också en vit duva svävade öfver prästens hu-
vud på predikstolen, även det är visst också bortlagt. När altar-
tjensten var slut o Fader Vår läst, gick den gamle vithårige präst-
ten, Kyrkoherde Malmberg, upp på läktaren och sjöng därifrån Vål-
signelsen solo, han var en styv sångare. // Båstad och Houf, voro
församlingar tillhopa, och Västra Karup och Torekov. I Båstad var
vid 70 o 80 talet ovannämnda Kyrkoherde Malmberg. I Västra Karup
var från 1860 Prosten Brorström. Den senare mycket populär i sin
församling båd som predikant och meniska. Kanske mycket beroende
på att hans företrädare Professor Eberstein varit en despöt, o
gärna velat prossera som professor var han upptagen av annat än
sin församling i vilken han ändå ville regera. Den tiden brukade
prästen frånvisa nattvardsbarn som han ansåg inte vore nog hemma
i katkes o bibel, de finge komma igen nästa år innan de blevo kon-
firmerade. Professor Eberstein hade själv skrivet en bilaga till
katkesen, den kostade 3 daler, des som inte köpte en dylek, blevo
frånvista, och det blevo ibland ganska många. Det väckte ju mycken

förargelse i församlingen, och ofta blev det process, de kallade prästen processmakaren. En gubbe hade ett ärende till prästen och titulerade honom Prosessorn, //Så ska du inte säga utan Professorn. Ja, ja, Prossern det ska jag komma ihåg till nästa gång. En sjökapten i Houf som gjort flera Ostindieresor och tjänat en massa pengar sade, "Om jag så skall segla till Ostindien en gång till så ska jag fortsätta att prosessa med prästen". Både Prosten Brorström och Kyrkoherde Malmborg voro gamla så det var pastorer som fick tjänstgöra. I Houf o Båstad voro flera ombyten. Bland andra hade någon gång på 80 talet den kände psalmförfattaren E. Evers i sin ungdom tjänstgjort där. I Västra Karup var det ingen före Nils Engström, han var församlingsson, och hade visst blivit konfirmerad av Brorström och stannade där tills han blev utnämnd till kyrkoherde i Röke, sedermera först, Björnekulla sedan i NorrVeddinge. Både Brorström och Malmborg dogo 1886, så båda kallen blevo lediga. I Västra Karup hade prostinnan Brorström 2 Nådår, under den tiden tjänstgjorde J. Holm som vise Pastor. //Vilka som voro sökande mins jag inte flera än Johan Henriek Hägglund han var visst kyrkoherde i Caroli församling i Malmö. Då han provpredikade en vacker Augusti söndag 1888 var det mera folk än kyrkan kunde rymma, dörrarna stodo öppna, så det var många på kyrkogården också. Hägglund hade en klar o vacker stämna och var förövrigt en imponerande gestalt, och en myndig man. Året efter sin ankomst blev han ut-

nämnd till Teologie Heders Dockter. I Torekov blev vid samma tid tillsatt Kominester vilket där inte förut varit, och där blev många ombyten. Docktor Hägglund hade liten hälsa och var inte stark varför han höll sig med pastor, vilken i många år var Johan Haraldsson, även han från Malmö. Han efterträddes av Hägglunds son, Henrik i början av 1900 talet. Efter Docktor Hägglunds död 1902 blev Kallet ledigförklarad, efter mycket bråk vid röstningen, fick Komministern i Torekov Anders Nilsson flesta rösterna och han tjänstgjorde i över 20 år först som kyrkoherde, senare som Kontraktsprost i Bjäre. Efter Nilsson var det flera Komministrar men i Torekov blev den tjänsten indragen någon gång vid 1920 talet. Under Docktor Hägglunds tid, kommo folk långt från till Västra Karups kyrka, även angränsande socknar. 1900 kom till Båstad en yngre kyrkoherde Nath. Olsson. Utom det att han var en god predikant, samt en ovanligt god sångare. Efter prosten i Barkåkras död, blev Olsson utnämnd till Kontraktsprost i Bjäre Härad, tills att han lämnade Båstad 1911, då Nilsson blev prost. Efter Prosten Olssons avgång, blev det åter prästombyte i Båstad och Houf. Då kom som kyrkoherde J. Linius Sjöstedt, vid hans död 1925, blev Olof Holger kyrkoherde i Båstad och Houf, och efter prosten Anshelm i Förslövs avgång, blev Olof Holger Kontraktsprost i Bjäre Kontrakt. Efter hans avgång 1951, Sam Adrian kyrkoherde i Båstad o Houf, och är där fortfarande. I dagligt tal benämndes söndagens ordinarie Guds-

6

7

tjenst, endast "Mässa, som det är två sammanhörande församlingar så skiftar de med först eller sist mässa, vilket kungöres söndagen, innan då det benämndes nästa söndags Högmessogudstjenst. Anteckning om nattvardsgång kungöres söndagen innan, då komuniörförhör hålles, vilket under vissa präster kunde vara en halvtimme, eller ändå längre. Ville man inte stanna under kommunionförhöret, måste man gå när sista psalmen var sjungen, sedan stängdes dörrarna under kommunionförhöret. Men så är det inte nu, är det förhör är det mycket kort o inte håller nattvardsteckning, Förr var det noga med nattvardsteckningen. Jag tror det stod i prästbetyget om de brukat begå Herrans nattvard. Vi hade en junfru hemma, som talade om, att hon tjänat i en prästfamilj ej långt härifrån, i Bjäre Härad där brukade inte prästfrun gå till nattvarden, när de inte gått till nattvarden på 5 år blev det ingen själaräddning varför prästen i vittnes närvaro gav henne nattvarden hemma. Högmässan förrättades vanligen 1/2 10 eller 1/2 2, men det kunde ju komma förändringar av en eller annan anledning, vilket kungjordes söndagen innan, eller numera i ortens dagliga tidning. Det är nog ingen regel hur ofta man ska besöka högmässa eller nattvardsgång. För en 60 a 70 årsedan, skulle alltid en eller flera av hushållet gå i kyrkan om söndagen. Vi barn och ungdom finge inte gärna gå och roa oss förrn vi först varit i kyrkan, det passade ju när det var först gudstjenst. Det året man gick o läste skulle man gå i kyrkan varje sön-

dag det var påbud av prästen. Tjenstefolkets, var deras frivilliga sak varannan söndag var frisöndag, som de fingo själva bestämma över. Det var nog vanligt att gå till en annan kyrka, åtminstone om det var någon särskild präst som gillades. Under Docktor Hägg-lunds tid var V. Karups kyrka överfylld av folk, dels från grann-församlingarna, o ända längre ifrån som Hjärnarp och Förslöv. I Östra Karup var senare en präst som var mycket omtyckt, en man från Varan nära Torekov, gick varje söndag till Östra Karup eller Skum-meslöv vilka patorat hörde ihop, så han kunde få höra predikan 2 gånger. En man från V. Karup gick till Houf för att höra prosten Olsson på vägen till kyrkan körde Kyrkoherde Nilssons skjuts förbi honom. Trots att det var nära Houfs kyrka vände gubben och gick hem igen o sade, jag ^{går} inte till Houf för att höra vår egen präst. Numera gör man nog inte särskilda anstalter för kyrkobesök, men i början och mitten av 1800 talet gjordes det nog. Min Mor talade om att i hennes ungdom på 60 talet brukade en av de gamla pigorna, när hon kom hem från kyrkan, ta klänningen av och lägga på ett bord och noggrant lägga vecken som de varit o fästa dem med några stygn och sedan lägga den överst slät i sin kista, för att ha den till-reds till nästa kyrkobesök, vilket var antagligen varannan söndag de hade fritt, Det brukades nog mest svarta klänningar av de äldre. Klädé om de hade råd, eller av ett tunnare svart tyg kallat kara-matta, vet inte huru det såg ut. Under 1800 talet, o troligtvis

ändå längre tillbaka använde kvinnorna åtminstone de äldre, vid sorg, svart klänning, och vitt förkläde långt, med nerifrån uppviken fäll, den skulle vara så bred att den nådde upp mot knäna, o viken mot rätsidan, innan symaskinen kom till, skulle fällen sys upp för hand med små fina stickstyg, och hela förklädet var ju handsytt ett noggrant arbete som skulle vana sömmerskor till. Klädet var i stil med förklädet, omkring 8 dm i fyrkant med en 2 a 3 dm fäll, även den viken mot rätsidan. Efter begagnandet fick det läggas slät och väl tillhopa, för att vara fräscht till nästa gång. Dylik klädsel användes också vid större högtidsdagar, åtminstone Långfredag och Böndagarna. Även Karlarna, om - de voro ägare av stormhattar, skulle de användas ovannämnda högtidsdagar, man kunde ibland få se många hattar buckliga o halvgröna av ålder, det var ju gamla gubbar, som ärade dagen med sina gamla högtidshattar. Framkomna till kyrkan lade de dem i fönsterkarmen. // Det är sällsynt att under detta århundrade få se dylikt klädsel, det kunde ju hända någon att en gammal inte ville överge gamla vanor, men vackert var det. En vacker sommardag, men en ruskig dag, var det vanskligt, då hade de visst stora hemvävda kulörta kläde utanpå, som kallades ovanfårkele, dylika kan man någongång få se, om de äro väl behållna och vackra som borddukar. Eller toge de det vita klädet av och förvarade det så att det inte blev vått eller rynkigt och tog det på först när de kommo till kyrkan. Att det fanns någon regel för huru de färdades

//

till kyrkan har jag inte hört omtalas, var och en gick eller åkte, när det passade dem. Men ibland även händelse kunde hända att det blev många i sällskap, till eller från kyrkan, då kunde man få höra "folket skåckar sig på kyrkovägen, då kommer någon i sällskapet snart dö." Någon kyrkstig har jag inte sett, utom möjligen någon genväg till gårdarna. // Men det lär ha funnits stigar förut, ty i skogarna kan man komma på en med gräsbevuxen väg, det sägs att det varit en kyrkstig, i min ungdom fanns en väg från Karup till Glimminge, över backarna det var en genväg som de kallade kyrkostien, om den fins eller gagnas nu vet jag inte, har inte kommit där på de senaste 40 åren. Nu när det fins cycklar, bilar eller andra motorfordon, besvärar en sig inte med att gå på några kyrkostigar. De som hade anhörigas gravar på kyrkogården, gingo ibland dit, och kunde då träffa någon bekant o samtala en stund men inte var det några bestämda träff. Det hade väl förr varit bestämda platser i kyrkan för alla byar, men nu går de var de vilja, men den gamla vanan sitter i så de gå där deras förfäder brukat gå. I gamla tider var det ju sed att Karlarna sutto till höger i kyrkan, och kvinnorna till venster, och det väckte uppseende om någon gick på den andras område, till och med om det var trångt i kvinnobänkarna stodo de hållre upp än hon gick och satte sig hos Karlarna. // Men så togo kvinnorna mod till sig och följde med sina män, och smänigom gingo även andra kvinnor in i som de sade karlabänkarna, och numera gå de alla var de tycker

/2

/3

det vara bäst. Att hålla sig varm, innan det blivit någon sorts värmekälla i kyrkan var nog ganska svårt, värst om fötterna, därför kunde man få höra ett ideligt stampande med fötterna, de voro väl så vana vid det, så det väckte väl inte så mycket uppseende. 1889 kom första Järnugnen till Västra Karup, den var stor och kraftig, men det skulle mycket till för att värma upp den stora kyrkan. I mitten av kyrkan var temperaturen bra, men uppe vid ugnen var värmen sätan outhärdlig, och nere vid dörrarna var det inte för varmt. Men med tiden lärde sig kyrkovaktmästaren konsten att elda. Var det först Gudstjenst om söndagen, började han på lördag kväll och underhöll värmen hela natten, o fram på morgon, så var det bara att underhålla elden så nått så blev temperaturen ganska normal, vid eftermiddagsgudstjenst började han kl 4 på morgonen. // I Västra Karup fans ingen ordinarie kyrkovaktmästare förut, och inte heller någon avskild sakristia, det var kyrkovärdarna som gingo stå till tjenst. Men när docktor Hägglund blev kyrkoherde där 1889 fordrade han en liten avskild sakristia även samt värme i kyrkan då blev ju också en kyrkovaktmästare oundgänglig. Den förste kyrkovaktmästaren här var Johannes Pärsson, han tjenstgjorde här till början av 1900 talet. En av hans anhöriga, sade en gång, "att den tråkigaste dagen på hela året var Julaften, då började de elda i kyrkan vid 4 tiden på em, och sedan gå och se efter elden ett par gånger på natten, en av hans döttrar sade, det var gräsligt skumt att komma i den mörka

kyrkan mitt i natten, då voro de alltid två ingen ville gå ensam, o då skulle Far vila sig han hade ju skött om elden på förnatten. Johannes Tjenstgjorde visst till början av 1900. I Hov hade varit kyrkovaktmästare långt före Fritz Fielcke, och han tjänstgjorde länge, tror det var 1915. Har hört att förut var det någon som kallades "Kyrkostöten" han skulle gå ikring och se om det var något som fattades, och stöta till dem som händelsevis tog sig en slummer. // 15

Det var ganska vanligt att de hade starkt doftande kryddväxter att lukta på under gudstjänsten, såsom lavendel, isop, salvia, enkott m.fl., och de kunde av välvilja gärna skicka urtakosten till närmaste granne för att gå hela bänken ut. Lika dant var det med deras luktevattdoser, som de vanligen fingo i fästmögåva, i en silverkedja om halsen, de som inte hade silverkedja hade kedja av hår, det var ju besvärligt, om de skulle skicka den måste den ju träs över huvudet. Som barn var jag mycket besvärad av deras urtakostar. Jag ville inte ha näsan i det alla andra havt. Men så sa mor, "bry dej inte om det utan skicka den vidare, det är inte rätt att alla skola lukta på urtakost." Många de gamla gummorna snusade ju också, så kunde man få glädje av doften också med följd att man kom att nysa. En av mina vänner har en mycket vacker dosa, som varit hennas Farmors. Den är närmare hundra år gammal, den är inte avsedd att ha om halsen utan att stå på toalettbyrå 4 cm hög, och lock att lyfta av. Tror inte att det förtärdes något annat än

en karameller o.l. under gudstjensten, o det brudde sig nog inte prästen om såvida det inte störde. //

Kyrkans prydnade till hälgerna var inte någon, annat än till Julen altarljusen tändes, och ibland en krona uppe vid altaret. Vid Ottensång och avtonsång var naturligtvis alla ljus tända i bänkarna och även i bågar i fönstren, samt ett par granar med ljus ute uppe i koret. Vid bröllop o ibland också till begravning, klädde kyrkan med blommor och grönt, men det var vännen till kontrahenterna som gjorde det, det var inte kyrkovaktmästarens sak. Till konfirmation var det konfirmanderna, med hjälp av några äldre som klädde kyrkan. Knäfall har nog förekommit för längre sen, vid syn-dabekännelsen knäfuller eller åtminstone böja sig brukas ganska allmänt än o nigning ser man sällan numera, men förr var det många äldre som neg varje gång Jesu namn nämndes. Att prästen har en vit duk i handen när han stod vid altaret eller predikade har jag inte sett sedan jag var barn, då var jag så intresserad att jag visste precis huru han höll den, och mins det än. Han höll den i vänster hand i en av snibbarna. //

Den duken prästen hade i handen under predikant och vid altaret, är ett gammalt Schartuanskt bruk enligt vad jag har hört genom en prästfru, vad meningen var med det vet jag ej, det brukas inte numera. Omdömet om prestens predikan var individuellt, predikan varade vanligen inemot en timma, Docktor Hägglund talade vanligen en tim-

ma, under hans tid var ju kyrkan någorlunda varm, kanhända de präster som voro före honom inte talade så länge, det mins jag inte. Prästerna i Houf talade högst $3/4$ och knappt det. I Houf fans inte orgel förrn i slutet av 5-ti talet det var ett par sjökaptener som skänkt den första orgeln. Där blev emellertid en helt ny orgel i början på 1900 talet. Innan det fans instrument, stod klockarna Didrik Thulin uppe i koret i en bänk som altjämnt kallas klockarebänken, och sjöng före och ledde sången biträdd av sina söner, av vilka 3 av dem blevo examinerade Klockare. August, den äldste var klockare i Västra Karup tills 1884 då han dog.

Ordinarie klockare i Båstad o Houf vid den tiden hette "Pommer", men som han i många år var sjuklig vikarierade någon av Thulinarna för honom, först Otto tills han 1885 blev ordinarie klockare i Östra Karup där han tjensgjorde i många år. Efter Otto, blev Janne Thulin först vikariende sedan ordinarie klockare till sin död 1916. Under Jannes Thulins sjukdom voro någon av bröderna Bjärbo vikarier 1917 utlystes proven de sökande kantorerna och efterföljande val, vilket utföll till Kantorn, nuvarande Direktör Albert Ruhbecks förmån, vilken innehar platsen som ordinarie Kantor i Båstad och Houf fortfarande.

I Västra Karup var ju August Thulin ordinarie klockare, vem hans företrädare var vet jag inte, möjligen den kände Kontorn och skollärare Sven Rosenberg, vilken tjenstgjort i Västra Karup några år,

i Västra Karup i mitten av 1800 talet, troligen under Ebbersteins tid tog han från Västra Karup till Munka Ljungby på grund av att han inte kom överens med prästerskapet.

Thulin, var en gammal välkänd släkt i Nordvästra Skåne och särskilt i Bjäre, under de senaste 200 åren. Knut Thulin var prästson från Allerum född där 1666, prästvigd i Köpenhamn och blev 1695 kallad till medhjälpare i Västra Karups och Houfs pastorat, först blev han paster, senare kyrkoherde, och kontraktsprost i Bjäre Härad, han dog 15/8 1730, efterlämnade änka o 10 barn av vilka sonen Jöns sedermera blev kyrkoherde i Västra Karup. Först 1872 blev Hov förenat med Båstad, och Västra Karup med Torekov (Utdrag av en artikel i Ängelholmstid. förra hösten av Torgny-Söderman)

En kusin till Didrik Thulin var prost i Vålinge, död i början av 1900 talet. Präst eller klockare tycks ha hört till Thulin-släkten, och är än, en Thulin i tredje led, är klockare i Hjärnarp, men han heter ej Thulin, ty det var hans mormor som var dotter till Didrik Thulin.

Förbön för sjuka, om de äro svårt sjuka och långvarigt, kan förekomma någon gång på begäran. Här i Västra Karup har varit för 5 år sen en kyrkoherde Thulin men han sade " jag är ej släkt med Hovs Thulinarna, utan med flygare Enock Thulin det var min bror"

Numera är det inte många böner som läses från predikstolen. Domsöndagen 1894 var sista gången alla de böner och förböner, som delvis nu läses från altaret, förut lästes från predikstolen. Endast

19

20

kyrkliga meddelande, Tacksägelser efter avlidna, samt barndop, som kungöres från predikstolen, och lysning till äktenskap, eller någon om man inom församlingen ämnar ingå äktenskap inom annan församling, kungöres det söndagen innan första lysningsdagen. Allmänna kungörelser meddelas i ortens tidning. Förr lästes nog liktal när dödsfallet kungjordes från predikstolen och det är möjligt att det betalades, men i min tid har det inte varit. Men vid graven kan man ju få höra att det hållits tal, men har inte tänkt på att det skulle betalas. Men i ett fall har jag hört att prästen skickat räkning till dödsboet, för talet han hållet vid graven, som de inte bett om, det var nog inte med gott hjärta att de betalade den räkningen. Förr var det brukligt, att när det var tacksägelse förr dem som gått bort på sjön, släkt o närmaste vänner inbjöds till sorgehuset, då var gärna likpredigan i kyrkan, om den var betald vet jag inte. Men i hemmet gjordes tal, och lästes versor som skrivets till den dödes minne. Håvgång I Västra Karup har allt jag mins, brukats med Håvgång, Häven kunde liknas vid en toppmössa med toppen ned o i den en toffs, och övra delen fästad vid en stång, som den som samlade in kollekten höll uti och sträckte i bänken, det var kyrkovaktmästaren som bar upp kollekten under tiden den 1-sta psalmen efter predikan sjöngs. Inkomsten blev nog inte stor, mest småpengar, nu är det visst två håvar och kyrkovärdarna bär upp kollekten.

Houf hade nu fått av församlingsborna 2 st håvar, förut var det

en bössa nere vid dörren, vilken oftats blev bortglömd. Uppe i köret i en av de första bänkarna var också en bössa, i vilken det var sed att en kvinna som blivit kyrktagen lade kollekt. Det kunde också hända att den blev bortglömd, ibland att hon glömt att ta pengarna med sig, det hände en som gärna lagt kollekt, men hon var rådig, hon lade sin vigselring, vilken hon sedan inlöste hos vaktmästaren.

Några gånger togs upp offer vid altaret, särskilda högtidsdagar såsom, Trettondagen, den dagen var det Gudstjenst vid ljus i Houfs kyrka, i stället för Nyårsafton. Den dagen var det också mycket folk, även från andra församlingar, den dagen var det offer till Missionen, liksom tredje böndagen missionsdagen. Från min barndom mins jag särskilt två offer på altaret, ena gången var efter den stora branden i Sundsvall, till hjälp för de brandskadade. Det var någon gång på 80 talet 85-86. När pastor J. P. Holm gjorde sin avskedspredikan 1889, då han tjenstgjort i Västra Karup i 4 år. Jag mins honom stå vid sidan av altaret och sjunga med i psalmen. Det var många deltagare i offret, och det var nog välbehövligt, han hade haft 10 barn, och var i 50årsåldern. Några av de äldsta, voro väl ute i förvärvsarbete men det var nog ändå ett drygt hushåll. Den tiden brukades göras ostagille för präst och klockare, o bannmorska o skollärare, för dem som behövde den extra inkomsten.

De sistnämnda inbjödo till sitt hem på ostagille, meningen var att de som kommo skulle ha mjölk med till ost, så blevo de trakte-

rade med kaffe med dopp. Till ovannämnda Pastor Holm hände att någon bonde inbjöd till ostagille till prästen, de bjödo också på traktering så hjälptes några gummor åt att tillreda osten, som prästen fick försälja eller använda i egna hushållet. Det kunde bli många och goda ostar som gingo lätt att sälja. Jag mins en nykommen skollärare, som fått 25 ostar, det blev ett gott tillskott till den då för tiden dåliga lärarlönen. Det gjorde inte mycket för bönderna att ge bort 10 liter mjölk, när den inte stod i högre pris än 8 a 10 öre pr liter. Torpare o övriga arbetare som arbetat hos bönderna brukade också tigga ostemjolk. Klockaren hade också en annan extra inkomst, När det blev allmän vaccination mot smittkoppor, så fick klockaren överta den sysslan, naturligtvis efter att först bli undervisad av läkare. När det blev ny utexaminerad barnmorska, slapp klockaren den sysslan.

Nattvardsgång

Vanligen utlyses här i Västra Bjäre, nattvardsgång en gång i månaden. Men det fins andra församlingar i Skåne, som till och med ha nattvardsgång varje söndag har jag hört sägas. Söndagen innan nattvardsgången, sker anteckning till nattvardsgång samt kommuniförhör, båda delar äro nog bortlagda nu. Under Docktor Hägglunds tid var komunionsförhöret ganska långt, minst en halv timma, han ställde frågor till församlingen, o förklarade dem, samma ritual som användes till konfirmanderna. Det var inte tillåtet att gå ut

under kommunionförhöret, Dörrarna stängdes innan det började. De kunde ju gå innan psalmen sjöngs. Om de fått barn utom äktenskapet fingo de inte begå nattvarden innan de varit hos prästen och stått skrift vilket skedde i vittnes närvaro i sakristian, eller på pastorsexpositionen. Giftna kvinnor brukade inte hellre gå bort någon stans, innan de blivit kyrktagna. Numera är kyrktagningen vars och ens frivilliga sak, liksom nattvardsgången. Förr skulle man vara högtidsklädd, när man gick till nattvarden. Numera är även det en frivillig sak.

Nattvardsvin och obladter anskaffades av Prästen eller av någon av kyrkovärdarna, och förvarades väl i arkivet i sakristian. När nattvardsteckningen var obligatorisk, fingo de uppgift av klockaren huru många som voro antecknade till nattvardsgång, och efter anteckningen skaffades vin och oblater. Jag minns en gång under Doktor Hägglunds tid, att han efter nattvardsgången, kom upp vid altaret och uppmanade folket att låta anteckna sig till nattvardsgång, om de ämna begå den nästföljande söndag. Då hade hänt att oblaterna inte räckte till, utan att de måst dela dem mitt itu. Inte för att välsignelsen blev mindre för att oblaterna voro delade, men det var bekymmersamt och besvär för kyrkorådet. Då hade varit anteknat 500 nattvardsgäster, men det hade varit nära 600 som gått till nattvarden. Det väckte naturligtvis undran hos dem som bara finge en halv

oblat. Det kunde ju vara någon som inte visste om nattvardsgång, utsocknes el. dylikt. Har hört att oblaterna tillverkas på Årsta Diagonistskola.

Någon annan klädsel än den vanliga högtidsklädseln, förr, kvinnorna svart klänning och vitt förkläde och huvudduk, dylikt har ju inte användts på de senaste 70 åren, åtminstone inte allmänt. Männen, svart kostym, och om de äga s.k. hög hatt. Numera är det sällan någon bestämd regel för klädseln vid nattvardsgången. Ej håller för ordningen för att gå fram till nattvardsbordet. Äkta makar följs ju vanligen, ibland åtföljes de av vuxna barn. Någon rangskilnad förekommer inte, men ungdommen låter vanlige de äldre gå före de yngre. Någon trängsel förekommer sällan, skulle det förekomma någon gång att det kommer för många fram få de stå och vänta tills det blir plats.